

**mreža
mladih
hrvatske**
croatian
youth
network

**Međunarodna
godina mladih
2010/2011.**
Naša godina,
naš glas!

2010-12-17 OPD-SRPZM

Prijedlog

**Okvirni pozicijski dokument Mreže mladih Hrvatske
'Seksualna i reproduktivna prava i zdravlje mladih u Hrvatskoj'**

Mreža mladih Hrvatske kao krovna organizacija mladih i članica Europskog foruma mladih niz godina aktivno zagovara seksualna i reproduktivna prava i zdravlje mladih kroz djelovanje u građanskoj koaliciji "Stop rizičnom spolnom odgoju", Stručnom povjerenstvu za program razvoja centara za reproduktivno zdravlje djece i mladeži pri Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi te kroz sudjelovanje u izradi strateških dokumenata Vlade Republike Hrvatske koji se tiču mladih, primjerice Nacionalnom programu za mlade.

Područje ljudske seksualnosti i reprodukcije usko je vezano za međunarodno priznata ljudska prava. U tom kontekstu mladi imaju neotuđivo pravo na informaciju i edukaciju o seksualnom i reproduktivnom zdravlju, pristup zdravstvenim servisima koji odgovaraju njihovim potrebama te sudjelovanje u donošenju odluka u ovom području. Mreža mladih Hrvatske kao nacionalna krovna organizacija mladih izražava zabrinutost zbog nepoštivanja seksualnih i reproduktivnih prava mladih u Hrvatskoj te donosi ovaj pozicijski dokument s ciljem unapređenja postojeće nezadovoljavajuće situacije u području seksualnosti i reproduktivnog zdravlja mladih.

Potreba za informacijama, edukacijom i zdravstvenim servisima

Sva relevantna hrvatska istraživanja upućuju na nepromjenjivo zabrinjavajuće stanje u području seksualnih i reproduktivnih prava i zdravlja mladih. To se ogleda kroz nekoliko indikatora:

- porast učestalosti tzv. novih spolno prenosivih infekcija (HPV, klamidija),
- nepromjenjena stopa maloljetničke trudnoće i pobačaja u posljednjih dvadeset godina,
- neinformiranost mladih o ljudskoj seksualnosti i zdravlju,
- niska stopa korištenja kondoma i drugih metoda zaštite od neželjene trudnoće i spolno prenosivih infekcija,
- porast učestalosti nasilja u adolescentskim vezama.

Osobito je zabrinjavajuća činjenica da se ovakva situacija nije promijenila u posljednjim desetljećima. Rezultati istraživanja iz 90-ih godina vrlo su slični rezultatima istraživanja provedenih 10-15 godina poslije i nije uočen pozitivan pomak u bilo kojem od gore navedenih indikatora.

S druge strane, u istraživanjima stavova i potreba, mladi iskazuju veliki interes za sustavnom seksualnom edukacijom te dostupnošću informacija i zdravstvenih servisa.

Institucionalni okvir

U Hrvatskoj ne postoji jedinstvena strategija koja se isključivo bavi unapređenjem seksualnih i reproduktivnih prava i zdravlja mladih, već je ova problematika samo jedna od tema nekoliko nacionalnih dokumenata koji se tiču dobrobiti djece i mladih, ravnopravnosti spolova, populacijske politike, zaštite zdravlja ili prevencije bolesti i nasilja.

Hrvatske javne politike sadrže mjere koje se tiču informiranja i edukacije o seksualnim i reproduktivnim pravima i zdravlju mladih, prevencije te savjetovaništva i drugih zdravstvenih servisa. No već na prvi pogled zamijećuje se neusklađenost među različitim dokumentima i strategijama te nedostatak sinergijskog pristupa u provedbi mjera. Potrebno je napomenuti da među donositeljima odluka ne postoji konsenzus na ideološkoj i vrijednosnoj razini u području seksualnih i reproduktivnih prava mladih te je to faktor koji opravdava "politiku nedjelovanja" i nedostatak političke volje da se s ovom problematikom uhvati u koštac na zadovoljavajući način.

Informiranje i edukacija

Aktivnosti edukacije i informiranja predviđaju se u okviru formalnog obrazovnog sustava te putem neformalnih edukativnih sadržaja, javnih kampanja i tiskovina.

Kroz obvezne predmete u osnovnim i srednjim školama, sadržaji koji se tiču seksualnih i reproduktivnih prava i zdravlja mladih obrađeni su na nezadovoljavajući način. Toj tematici posvećen je nedovoljan broj školskih sati, a sadržaj je manjkav te se nerijetko iznose netočne i diskriminatorne informacije. Tema seksualnosti se na jednako neprimjeren i manjkav način obrađuje i unutar pojedinih izbornih predmeta (npr. vjeronauk) te time ostaje nedostupna dijelu učenika koji ne pohađaju taj predmet. Postoje i izvannastavne aktivnosti koje se provode u okviru sustava školske medicine te kroz programe odobrene od strane Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi. Karakterizira ih sporadičnost i heterogenost. Potrebno je spomenuti i neuspjele pokušaje uvođenja eksperimentalnog programa zdravstvenog odgoja u škole. Nakon petogodišnjeg procesa, uz utrošene goleme resurse i pritisak hrvatske i međunarodne javnosti i institucija, Vlada je podbacila u osiguravanju standardiziranog programa seksualne edukacije u formalnom obrazovnom sustavu.

Servisi i usluge

Osnivanje savjetovaništva i centara za seksualno i reproduktivno zdravlje mjere su u gotovo svim strateškim dokumentima koji su relevantni za ovu politiku. Međutim, vidljiva je velika neusklađenost među strategijama u fokusu rada, strukturi i nositeljima aktivnosti.

Mladi u Hrvatskoj nerijetko nailaze na prepreke u ostvarivanju prava na seksualno i reproduktivno zdravlje: nedostupnost usluga (osobito u manjim mjestima), nedostatak informacija o uslugama, nedostupno radno vrijeme pružatelja usluga, nedostupna cijena usluga i nedostatak osoblja koje je educirano i senzibilizirano za rad s heterogenom populacijom mladih.

Primarna zdravstvena zaštita je dostupna, no manjkav je savjetovani i preventivski rad. Savjetovaništa za djecu i mlade pri županijskim zavodima za javno zdravstvo uglavnom su otvorena jednom tjedno na svega nekoliko sati, a iskazane potrebe od strane djece, mladih, roditelja i škola su u stalnom porastu. Postoji svega nekoliko savjetovaništa (Zagreb, Rijeka) koja imaju povećan opseg djelatnosti i resurse te je u okviru njihova rada moguće dobiti besplatne preglede, cjepiva i savjete bez liječnice uputnice. Mladima su dostupni centri za besplatno i anonimno testiranje na HIV u desetak hrvatskih gradova te nekoliko savjetovaništa koja djeluju u okviru organizacija civilnoga društva.

Preporuke

Uzimajući u obzir gore navedeno stanje te kontinuirani rad u praćenju provedbe politika koji se tiču seksualnih i reproduktivnih prava i zdravlja mladih, Mreža mladih Hrvatske konstatira veliki raskorak u postavljenim ciljevima i mjerama javnih politika te njihovoj provedbi. S obzirom na to, donosimo sljedeće preporuke s ciljem unapređenja seksualnih i reproduktivnih prava i zdravlja mladih:

1. Osigurati usklađenost mjera u različitim strategijama te političku volju i resurse za njihovo provođenje

S obzirom da ne postoji jedinstvena strategija koja je usmjerena isključivo na seksualna i reproduktivna prava i zdravlje mladih, često se javlja neusklađenost mjera u različitim strategijama i dokumentima. Takvo stanje doprinosi neučinovitoj uporabi resursa, nedostatku koordinacije i sinergijskog pristupa među nositeljima mjera te u konačnici manjkavoj provedbi mjera. Stoga je potrebno osigurati zadovoljavajući stupanj usklađenosti u osmišljavanju i provedbi mjera koje se odnose na ovu politiku. Isto tako, potrebno je prekinuti "politiku nedjelovanja" relevantnih institucija te osigurati političku volju i resurse za provođenje mjera.

2. Uvesti jedinstveni i standardizirani program seksualne edukacije u školama

U hrvatskom obrazovnom sustavu evidentan je manjak obveznog sadržaja koji se tiče seksualnih i reproduktivnih prava i zdravlja mladih. Postojeći sadržaji ne zadovoljavaju europske standarde

dobre prakse u broju sati i širinom sadržaja. Nije dovoljno usredotočiti se samo na fiziološke i zdravstvene informacije o seksualnosti (anatomija, spolno prenosive infekcije...), već je potrebno u obrazovnom procesu promicati informiranost, usvajanje interpersonalnih vještina i pozitivnih vrijednosti prema seksualnosti te kritičko promišljanje. Nadasve, potrebno je mladima ponuditi točne i znanstveno utemeljene informacije te sadržaje koji nisu diskriminatorni i koji su u skladu s domaćim i međunarodnim zakonodavstvom te principima suvremenog javnog zdravstva.

Stoga predlažemo uvođenje standardiziranog nastavnog sadržaja koji će počivati na gore navedenim principima i koji će provoditi posebno educirane osobe u suradnji s stručnjacima iz zdravstva, raznih društveno-humanističkih znanosti te civilnoga društva u okviru postojećih predmeta (npr. biologija) sa snažnom međupredmetnom poveznicom.

3. Osigurati usluge i servise koji su prilagođeni potrebama mladih

Mnogi mladi u Hrvatskoj nemaju pristup adekvatnoj i kvalitetnoj usluzi ili servisu koji se tiču seksualnog i reproduktivnog zdravlja. Česta prepreka su geografska nepristupačnost, nedostupno radno vrijeme ili cijena usluge, nedostatak privatnosti i povjerljivosti te strah i sram. Stoga je potrebno sve usluge i servise prilagoditi potrebama mladih, a osobito ranjivim skupinama (mlade osobe koje su doživjele nasilje, mladi s invaliditetom ili pripadnici seksualnih i rodnih manjima). Osobito zagovaramo osnivanje savjetovališta ili centara za seksualno i reproduktivno zdravlje u svim gradovima u Hrvatskoj. Osoblje u takvim savjetovališta treba biti posebno educirano te posjedovati znanje iz područja adolescentske psihologije i razvoja, imati razvijene interpersonalne vještine te biti senzibilizirano za različitosti. Važne su i karakteristike same zdravstvene ustanove koje uključuju poseban prostor i adekvatno radno vrijeme, prikladnu lokaciju i okolinu u kojoj će se mladi osjećati ugodno. Cijena usluga treba biti prihvatljiva mladima koji nemaju prihoda ili biti besplatna. Klijenti trebaju imati mogućnost doći bez prethodne najave, a vrijeme čekanja treba biti minimalno. Važno je da budu dostupne različite vrste usluga te da svi mladi imaju informacije o uslugama i povjerljivosti. Mladima trebaju biti dostupne različite brošure i letci te alternativni načini pružanja informacija. Uključenost mladih u kreiranje programa i neprestana povratna informacija klijenata omogućit će da im usluge budu prilagođene na najbolji način.